

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MACIEJA SZPUNARA
przedstawiona w dniu 14 stycznia 2021 r.¹

Sprawa C-762/19

**SIA „CV-Online Latvia”
przeciwko
SIA „Melons”**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija (sąd okręgowy w Rydze, wydział spraw cywilnych, Łotwa)]

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona prawna baz danych – Dyrektywa 96/9/WE – Artykuł 7 – Prawo sui generis producentów baz danych – Zakaz „pobierania” lub „wtórnego wykorzystania” przez osoby trzecie bez zezwolenia producenta całości lub istotnej części zawartości bazy danych – Baza danych dostępna w witrynie internetowej – Wyświetlanie przez operatora wyszukiwarki hiperłącza odsyłającego do tej witryny i metaznaczników zawierających informacje ujęte w bazie danych

Wprowadzenie

1. Wśród praw własności intelektualnej prawo sui generis do ochrony baz danych zalicza się do najmłodszych. Jego ustanowienie wiąże się z digitalizacją i pojawieniem się Internetu. Wykładniczy wzrost ilości informacji dostępnych dzięki technologiom cyfrowym spowodował bowiem, że szczególnie użyteczne, a zatem również wartościowe ekonomicznie, stało się porządkowanie tych informacji w bazach danych, które można przeglądać online. Jednocześnie w środowisku cyfrowym szczególnie łatwo jest sporządzać doskonałej jakości kopię danych z danej bazy po nieznacznym koszcie i czerpać w ten sposób nienależne korzyści z wysiłków innych osób. W prawie Unii ustanowiony został zatem mechanizm ochrony.

2. Co prawda, bazy danych mogą w prawie państw członkowskich korzystać z ochrony na podstawie prawa autorskiego. Jednak ten rodzaj ochrony wymaga w normalnych okolicznościach pewnego stopnia oryginalności w wyborze lub sposobie uporządkowania danych. Aby zaś baza danych była użyteczna, musi być w miarę możliwości wyczerpująca, a dane powinny być usystematyzowane według porządku istotnego dla danego rodzaju danych, to znaczy alfabetycznego, chronologicznego lub innego, by umożliwić łatwe odnalezienie poszukiwanych danych, ponieważ takie jest podstawowe przeznaczenie bazy danych. W konsekwencji

¹ Język oryginału: francuski.

w większości sytuacji ani wybór elementów bazy, ani ich układ nie mogą być oryginalne². Ponadto, o ile struktura bazy danych może podlegać ochronie prawa autorskiego, o tyle nie może jej podlegać zawartość bazy, chyba że sama w sobie jest oryginalna.

3. Z tej potrzeby zapewnienia ochrony innej niż na podstawie samego tylko prawa autorskiego zrodziło się w prawodawstwie Unii prawo *sui generis* do ochrony baz danych. To prawo *sui generis*, często przyrównywane do prawa pokrewnego prawu autorskiemu³, ma na celu ochronę inwestycji producenta bazy danych w uzyskanie, weryfikację i prezentację tych danych. Ponieważ prawo *sui generis* sytuuje się na granicy między prawem własności intelektualnej a prawem nieuczciwej konkurencji⁴, wymaga ono ostrożnego wyważenia z jednej strony słusznych interesów producentów baz danych w zakresie ochrony możliwości amortyzacji ich inwestycji, a z drugiej strony interesu użytkowników i konkurentów tych producentów w dostępie do informacji wyjściowych i w możliwości tworzenia innowacyjnych produktów opartych na tych informacjach.

4. Stronami sporu w niniejszej sprawie, dotyczącej takiego wyważenia interesów, są producent bazy danych, w niniejszym przypadku zawierającej oferty pracy, i podmiot agregujący treści w Internecie, który umożliwia przeglądanie takich ofert zawartych w różnych witrynach internetowych⁵. W szczególności należy ustalić, czy w niniejszej sprawie można zastosować rozwiązanie przyjęte przez Trybunał w odniesieniu do „metawyszukiwarek”⁶. Niniejsza sprawa daje również sposobność do rozwinięcia i uściślenia tego rozwiązania w świetle reguł konkurencji, w szczególności reguł dotyczących nieuczciwej konkurencji i nadużycia pozycji dominującej.

Ramy prawne

Prawo Unii

5. Zgodnie z art. 1 ust. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 96/9/WE z dnia 11 marca 1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych⁷:

„1. Niniejsza dyrektywa dotyczy ochrony prawnej bazy danych w każdej formie.

2. Do celów niniejszej dyrektywy »baza danych« oznacza zbiór niezależnych utworów, danych lub innych materiałów [elementów] uporządkowanych w sposób systematyczny lub metodyczny, indywidualnie dostępnych środkami elektronicznymi lub innymi sposobami”.

6. Artykuł 7 tej dyrektywy, ujęty w jej rozdziale III, zatytułowanym „Prawo *sui generis*”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie ustanawiają dla producenta bazy danych, wymagającej jakościowej i/lub ilościowej, istotnej inwestycji dla uzyskania, weryfikacji lub prezentacji jej zawartości, prawo

² Zobacz w szczególności E. Derclaye, *The Legal Protection of Databases: A Comparative Analysis*, Cheltenham, Edward Elgar Publishing 2008, s. 44–47.

³ Zobacz E. Derclaye, op.cit., s. 53, 54.

⁴ Zobacz E. Derclaye, op.cit., s. 53.

⁵ Zobacz pkt 25 niniejszej opinii.

⁶ Wyrok z dnia 19 grudnia 2013 r., *Innoweb* (C-202/12, zwany dalej „wyrokiem *Innoweb*”, EU:C:2013:850).

⁷ Dz.U. 1996, L 77, s. 20.

do ochrony przed pobieraniem danych i/lub wtórnym ich wykorzystaniem w całości lub w istotnej części, co do jakości i/lub ilości.

2. Do celów niniejszego rozdziału:

- a) »pobieranie danych« oznacza stałe lub czasowe przeniesienie całej lub istotnej części zawartości bazy danych na inny nośnik danych, w jakikolwiek sposób i w jakiegokolwiek formie;
- b) »wtórne wykorzystanie« oznacza każdą formę publicznego udostępnienia całości lub istotnej części zawartości bazy danych, przez rozpowszechnianie kopii, przez najem, transmisję online lub w innej formie. Pierwsza sprzedaż kopii bazy danych [w Unii] przez uprawnionego lub za jego zgodą wyczerpuje prawo do kontrolowania dalszej odsprzedaży tej kopii [w Unii];

[...]

5. Niedozwolone jest powtarzające się i systematyczne pobieranie danych i/lub wtórne ich wykorzystanie w nieistotnej części, jeśli czynności te są sprzeczne z normalnym korzystaniem z tej bazy danych lub w sposób nieuzasadniony naruszają słusne interesy producenta bazy danych”.

7. Wreszcie, zgodnie z art. 13 omawianej dyrektywy:

„Niniejsza dyrektywa jest bez uszczerbku dla przepisów dotyczących w szczególności [...] praw dotyczących praktyk ograniczających konkurencję oraz nieuczciwej konkurencji [...]”.

Prawo łotewskie

8. Przepisy dyrektywy 96/9 dotyczące prawa *sui generis* zostały transponowane do prawa łotewskiego w art. 57–62 *Autortiesību likums* (ustawy o prawie autorskim) z dnia 6 kwietnia 2000 r.⁸, zmienionej ustawą z dnia 22 kwietnia 2004 r.⁹

Okoliczności faktyczne, postępowanie i pytania prejudycjalne

9. SIA CV-Online Latvia (zwana dalej „CV-Online”), spółka prawa łotewskiego, prowadzi witrynę internetową „CV.lv”. W witrynie tej znajduje się opracowana i regularnie aktualizowana przez CV-Online baza danych, która zawiera ogłoszenia o pracę publikowane przez pracodawców.

10. Witryna „CV.lv” jest ponadto wyposażona w metaznaczniki (*meta tags*) typu „mikrodane” (*microdata*) zgodne ze słownikiem opracowanym przez Schema.org, konsorcjum czterech najważniejszych wyszukiwarek internetowych¹⁰. Znaczniki te nie są widoczne w momencie otwarcia strony internetowej CV-Online. Umożliwiają one wyszukiwarkom internetowym lepszą identyfikację treści każdej strony w celu jej prawidłowego indeksowania. Ma to znaczenie dla pozycji strony w wynikach wyszukiwania prowadzonego za pomocą wyszukiwarki. W przypadku

⁸ *Latvijas Vēstnesis*, 2000, nr 148/150.

⁹ *Latvijas Vēstnesis*, 2004, nr 69.

¹⁰ Bing, Google, Yahoo i Yandex.

witryny internetowej CV-Online owe metaznaczniki zawierają, w odniesieniu do każdego ogłoszenia o wolnym stanowisku ujętego w bazie danych, następujące słowa kluczowe: „nazwa stanowiska”, „nazwa przedsiębiorstwa”, „miejsce pracy” i „data publikacji ogłoszenia”.

11. SIA Melons, również spółka prawa łotewskiego, prowadzi witrynę internetową „KurDarbs.lv”, będącą wyszukiwarką wyspecjalizowaną w przeszukiwaniu ogłoszeń o zatrudnieniu. Wyszukiwarka ta pozwala na przeszukiwanie wielu witryn internetowych zawierających ogłoszenia o zatrudnieniu według różnych kryteriów, w tym rodzaju stanowiska i miejsca pracy. Witryna „KurDarbs.lv” za pomocą hiperłączy odsyła użytkowników do witryn internetowych, na których pierwotnie opublikowano poszukiwane informacje, w tym do witryny CV-Online. W wykazie wyników uzyskanych przy użyciu wyszukiwarki Melons są również wyświetlane metaznaczniki wprowadzone przez CV-Online przy programowaniu jej witryny internetowej.

12. Spółka CV-Online uznała, że doszło do naruszenia jego prawa sui generis, i w związku z tym wniosła powództwo przeciwko Melons. Twierdzi, że Melons „pobiera” i „wtórnie wykorzystuje” istotną część zawartości bazy danych znajdującej się w witrynie „CV.lv”. Sąd pierwszej instancji stwierdził naruszenie rozpatrywanego prawa, uznając, że doszło do „wtórnego wykorzystania” bazy danych.

13. Spółka Melons wniosła apelację od wyroku wydanego w pierwszej instancji do sądu odsyłającego. Podkreśla, że jej witryna internetowa nie zapewnia transmisji online, to znaczy, że nie funkcjonuje „w czasie rzeczywistym”. Podnosi ponadto, że należy dokonać rozróżnienia między witryną „CV.lv” a bazą danych, którą zawiera. W tym względzie podkreśla, że wyświetlenie informacji dotyczących ofert pracy w wynikach uzyskanych za pośrednictwem wyszukiwarki „KurDarbs.lv” następuje wskutek metaznaczników używanych przez CV-Online. Rzeczone metaznaczniki nie stanowią zaś części bazy danych.

14. W tych okolicznościach Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija (sąd okręgowy w Rydze, wydział spraw cywilnych, Łotwa) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy działanie strony pozwanej polegające na przekierowaniu użytkownika końcowego za pomocą hiperłącza do witryny internetowej strony powodowej, w której to witrynie możliwe jest przeglądanie bazy danych z ogłoszeniami o pracę, należy interpretować w ten sposób, że jest ono objęte definicją »wtórnego wykorzystania« zawartą w art. 7 ust. 2 lit. b) [dyrektywy 96/9], a konkretnie stanowi wtórne wykorzystanie bazy danych poprzez transmisję w innej formie?
- 2) Czy informacje zawierające metaznaczniki, które są wyświetlane w wyszukiwarce strony pozwanej, należy interpretować w ten sposób, że są one objęte definicją »pobierania danych« zawartą w art. 7 ust. 2 lit. a) [dyrektywy 96/9], a konkretnie stanowią one stałe lub czasowe przeniesienie całej lub istotnej części zawartości bazy danych na inny nośnik danych, w jakiegokolwiek sposób i w jakiegokolwiek formie?”.

15. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wpłynął do Trybunału w dniu 17 października 2019 r. Uwagi na piśmie zostały przedstawione przez strony w postępowaniu głównym, rząd łotewski i Komisję Europejską. Ci sami uczestnicy byli reprezentowani na rozprawie, która odbyła się w dniu 22 października 2020 r.

Analiza

16. Sąd odsyłający zadał dwa pytania prejudycjalne dotyczące zarówno pobierania, jak i ewentualnego wtórnego wykorzystania bazy danych CV-Online przez Melons. Obawiam się jednak, że pytania te, w postaci, w jakiej je sformułowano, pomijają rzeczywiste problemy prawne związane z korzystaniem przez Melons z bazy danych CV-Online, a także z odmową tolerowania przez tę ostatnią spółkę tego wykorzystywania. W celu udzielenia sądowi odsyłającemu użytecznej odpowiedzi należy zatem moim zdaniem pytania te przeformułować¹¹.

17. Ponadto rozpatrywany wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym opiera się na założeniu istnienia bazy danych chronionej prawem *sui generis* zagwarantowanym przez przepisy rozdziału III dyrektywy 96/9, chociaż wniosek ten nie wskazuje na jakiekolwiek ustalenie w tym względzie dokonane przez sądy krajowe. Dla celów oceny ewentualnego naruszenia praw przyznanych przez te przepisy użyteczna mogłaby zaś być analiza przesłanek tej ochrony w okolicznościach niniejszej sprawy.

W przedmiocie istnienia chronionej bazy danych

18. Dla przypomnienia: w art. 1 ust. 2 dyrektywy 96/9 baza danych została zdefiniowana jako „zbiór niezależnych utworów, danych lub innych materiałów [elementów] uporządkowanych w sposób systematyczny lub metodyczny, indywidualnie dostępnych środkami elektronicznymi lub innymi sposobami”. Trybunał miał już okazję orzec, że przez „niezależne elementy” należy rozumieć „elementy dające się oddzielić jeden od drugiego bez naruszenia wartości ich zawartości informacyjnej, literackiej, artystycznej, muzycznej lub innej”¹². Innymi słowy, elementy te muszą wykazywać „niezależną wartość informacyjną”¹³. Ponadto baza danych musi obejmować „rozwiązanie techniczne, takie jak system elektroniczny, elektromagnetyczny lub elektrooptyczny, [...] lub inną metodę, [...] któr[a] pozwala na znalezienie każdego niezależnego elementu składającego się na ten zbiór”¹⁴. Tym samym użytecznym elementem bazy danych jest należący do tej bazy element, który można zlokalizować, który jest dostępny i który ma niezależną wartość informacyjną.

19. Co się tyczy ochrony bazy danych przez prawo *sui generis*, ma ona zastosowanie zgodnie z art. 7 ust. 1 dyrektywy 96/9 jedynie pod warunkiem, że uzyskanie, weryfikacja lub prezentacja zawartości tej bazy wymagają inwestycji istotnej z punktu widzenia ilościowego lub jakościowego¹⁵. Celem prawa *sui generis* jest bowiem ochrona inwestycji producenta bazy danych w jej wytworzenie¹⁶. Jako że chodzi o kwestię faktyczną, ocena, czy baza danych, o której ochronę wniesiono, świadczy o dokonaniu takiej inwestycji, należy do sądów krajowych. Ocena ta jest jednak istotna z punktu widzenia wykładni dyrektywy 96/9 i stosowania przepisów

¹¹ Zobacz pkt 28 niniejszej opinii.

¹² Wyrok z dnia 9 listopada 2004 r., *Fixtures Marketing* (C-444/02, EU:C:2004:697, pkt 29).

¹³ Wyrok z dnia 9 listopada 2004 r., *Fixtures Marketing* (C-444/02, EU:C:2004:697, pkt 33).

¹⁴ Wyrok z dnia 9 listopada 2004 r., *Fixtures Marketing* (C-444/02, EU:C:2004:697, pkt 30).

¹⁵ Uzależnienie ochrony bazy danych od istnienia istotnej inwestycji odróżnia prawo *sui generis* ustanowione w art. 7 dyrektywy 96/9 od pewnych praw pokrewnych prawu autorskiemu, których głównym celem jest również wynagrodzenie inwestycji, ale które nie zawierają podobnego warunku [takich jak prawo producentów fonogramów rozpatrywane w sprawie, w której zapadł wyrok z dnia 29 lipca 2019 r., *Pelham i in.* (C-476/17, EU:C:2019:624)].

¹⁶ Zobacz motywy 39–42 dyrektywy 96/9.

transponujących tę dyrektywę, ponieważ ewentualne naruszenie prawa sui generis ustanowionego przez tę dyrektywę należy analizować nie w odniesieniu do bazy danych in abstracto, lecz do tejże inwestycji¹⁷.

20. Ponadto, choć dyrektywa 96/9 nie definiuje pojęcia „istotnej inwestycji”, pewne elementy tej definicji określił Trybunał. Orzekł on bowiem, że inwestycja w uzyskanie zawartości bazy danych dotyczy „nakładów na poszukiwanie już istniejących elementów i ich gromadzenie w tej bazie danych, z wyłączeniem środków użytych w celu samego stworzenia elementów”¹⁸. Inwestycja w weryfikację takiej zawartości polega na „nakładzie środków na kontrolę ścisłości poszukiwanego materiału podczas tworzenia tej bazy danych i w okresie jej funkcjonowania w celu zapewnienia wiarygodności informacji zawartych w tej bazie danych”¹⁹, co siłą rzeczy obejmuje aktualizację bazy danych i usuwanie elementów nieaktualnych. Wreszcie, inwestycja w prezentację zawartości bazy danych obejmuje „rozwiąza[nia], które mają nadać tej bazie jej funkcję polegającą na przetwarzaniu informacji, a mianowicie rozwiąza[nia], które mają za zadanie systematyczne i metodyczne uporządkowanie elementów zawartych w tej bazie danych oraz organizację indywidualnego do nich dostępu”²⁰. Ta ostatnia kategoria obejmuje zatem inwestycję w mechanizm wyszukiwania, jeżeli baza danych jest w niego wyposażona.

21. Jeśli chodzi o bazę danych CV-Online, wydaje się, że niezależnymi elementami tworzącymi jej zawartość są oferty pracy. Każda oferta pracy stanowi bowiem jednostkę informacji, która, po pierwsze, ma niezależną wartość informacyjną, a po drugie, daje się oddzielić od innych ofert pracy zawartych w tej bazie danych. Ponadto każda oferta pracy w bazie danych CV-Online jest indywidualnie dostępna za pomocą formularza wyszukiwania, który baza ta zawiera.

22. Elementy te nie są tworzone przez CV-Online, lecz są dostarczane tej spółce przez pracodawców. Zapewnia ona również w pewnym zakresie weryfikację tych elementów, jak również ich prezentację, w szczególności poprzez zapewnienie formularza wyszukiwania w swojej witrynie internetowej. O ile do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy spółka CV-Online może wykazać dokonanie istotnej inwestycji w utworzenie swojej bazy danych, o tyle na pierwszy rzut oka nic nie pozwala podważyć założenia, że tak w rzeczywistości było.

W przedmiocie treści pytań prejudycjalnych

23. Poprzez pierwsze pytanie prejudycjalne sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy okoliczność przekierowania użytkownika za pomocą hiperłącza do witryny internetowej, w której możliwe jest przeglądanie bazy danych dotyczącej ofert pracy, jest objęta definicją „wtórnego wykorzystania” zawartą w art. 7 ust. 2 lit. b) dyrektywy 96/9.

¹⁷ Zobacz podobnie wyrok z dnia 9 listopada 2004 r., *The British Horseracing Board i in.* (C-203/02, EU:C:2004:695, pkt 69).

¹⁸ Wyrok z dnia 9 listopada 2004 r., *Fixtures Marketing* (C-338/02, EU:C:2004:696, pkt 24).

¹⁹ Wyrok z dnia 9 listopada 2004 r., *Fixtures Marketing* (C-338/02, EU:C:2004:696, pkt 27).

²⁰ Wyrok z dnia 9 listopada 2004 r., *Fixtures Marketing* (C-338/02, EU:C:2004:696, pkt 27).

24. Nawet przy założeniu, że nie chodzi o jakiegokolwiek przekierowanie „do bazy danych”, lecz o przekierowanie do indywidualnych elementów tej bazy, w niniejszym przypadku ofert pracy, wydaje mi się, że rzeczywistym problemem, który rodzi to pytanie, nie są hiperłącza jako takie²¹, lecz sposób selekcjonowania ofert pracy, do których łącza te odsyłają.

25. Wybór ten dokonywany jest zaś za pomocą wyszukiwarki wyspecjalizowanej w przeszukiwaniu ofert pracy, udostępnianej przez Melons. Wyszukiwarka ta kopiuje i indeksuje witryny zawierające oferty pracy, takie jak witryna „CV.lv”, a następnie umożliwia wyszukiwanie w indeksowanych treściach²² według kryteriów takich jak rodzaj stanowiska pracy i miejsce pracy, które są przy poszukiwaniu pracy dwoma najważniejszymi kryteriami. Jest to zatem wyszukiwarka wyspecjalizowana w przeszukiwaniu baz danych dostępnych w Internecie, w niniejszym przypadku baz ofert pracy. Takie wyszukiwarki są często nazywane „agregatorami treści”. To właśnie kwalifikacja wyników, które użytkownicy mogą uzyskać dzięki tej wyszukiwarce, w świetle art. 7 dyrektywy 96/9 stanowi kwestię prawną istotną dla udzielenia użytecznej odpowiedzi na pierwsze pytanie prejudycjalne.

26. Poprzez drugie pytanie prejudycjalne sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy informacje pochodzące z metaznaczników witryny internetowej zawierającej bazę danych wyświetlane przez wyszukiwarkę internetową udostępnianą przez osobę trzecią należy interpretować w ten sposób, że są one objęte definicją „pobierania danych” zawartą w art. 7 ust. 2 lit. a) dyrektywy 96/9.

27. Zagadnienie, czy zwielokrotnianie i podanie do publicznej wiadomości metaznaczników witryny internetowej zawierającej bazę danych wchodzi w zakres definicji pojęcia „pobierania” zawartości tej bazy w rozumieniu art. 7 ust. 2 lit. a) dyrektywy 96/9, jest niewątpliwie interesujące samo w sobie²³. Wydaje mi się jednak, że to drugie pytanie, podobnie jak pytanie pierwsze, dotyczy problemu bardziej ogólnego, a mianowicie, po raz kolejny, kwestii oceny działania wyszukiwarki wyspecjalizowanej z punktu widzenia prawa sui generis ustanowionego w art. 7 tej dyrektywy.

28. Z tych względów, aby udzielić sądowi odsyłającemu użytecznej odpowiedzi, proponuję przeanalizować oba pytania prejudycjalne łącznie, traktując je jako odnoszące się do zagadnienia, czy na mocy art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy 96/9 producent bazy danych swobodnie dostępnej w Internecie ma prawo zakazać korzystania z tej bazy danych przez wyszukiwarkę internetową wyspecjalizowaną w przeszukiwaniu zawartości baz danych (agregator treści).

²¹ Skoro Trybunał uznał, że hiperłącza, w tym „linki głębokie”, nie stanowią naruszenia prawa do podania do publicznej wiadomości w ramach systemu ustanowionego w art. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/29/WE z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. 2001, L 167, s. 10) (wyrok z dnia 13 lutego 2014 r., Svensson i in., C-466/12, EU:C:2014:76), nie widzę powodu, dla którego takie łącza stanowiłyby naruszenie prawa do wtórnego wykorzystania zawartości bazy danych dostępnej w Internecie, zważywszy, że ponowne wykorzystanie zdefiniowano jako „każdą formę publicznego udostępnienia” tej zawartości.

²² Zgodnie z opisem działania tej wyszukiwarki podanym na rozprawie przez CV-Online i niezakwestionowanym przez Melons.

²³ W tym względzie pewne wskazówki można znaleźć w orzecznictwie Trybunału. Trybunał orzekł w szczególności, że pojęć „pobierania danych” i „wtórnego wykorzystania” w rozumieniu art. 7 dyrektywy 96/9 nie można ograniczać do przypadków pobierania i wtórnego wykorzystania bezpośrednio z bazy pierwotnej oraz że pojęcia te nie zakładają bezpośredniego dostępu do tej bazy (wyrok z dnia 9 listopada 2004 r., The British Horseracing Board i in., C-203/02, EU:C:2004:695, pkt 52, 53). Powyższe stanowi odpowiedź na moim zdaniem główny argument Melons, zgodnie z którym metaznaczniki, w które jest wyposażona witryna internetowa spółki CV-Online, nie stanowią części jej bazy danych. Należałoby jednak ustalić, czy zawarte w tych znacznikach informacje stanowią istotną część zawartości tej bazy danych.

W przedmiocie wykładni art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy 96/9

29. Fakt postawienia problemu w sposób opisany w pkt 28 niniejszej opinii pozwala na dostrzeżenie podobieństwa między niniejszą sprawą a sprawą zakończoną wyrokiem *Innoweb*, w której Trybunał miał okazję wypowiedzieć się w przedmiocie kwalifikacji, z punktu widzenia prawa *sui generis* przewidzianego w dyrektywie 96/9, metawyszukiwarki umożliwiającej wyszukiwanie w cudzych bazach danych. Powstaje zatem pytanie, czy i w jakim zakresie rozwiązanie przyjęte przez Trybunał w tamtej sprawie można zastosować w niniejszej sprawie.

Sprawa Innoweb

30. Sprawa, w której zapadł wyrok *Innoweb*, dotyczyła wyszukiwarki wyspecjalizowanej w przeszukiwaniu ogłoszeń sprzedaży używanych pojazdów. Rzeczona wyszukiwarka, dostępna w Internecie, umożliwiała wyszukiwanie w witrynach internetowych ogłoszeń samochodowych, zakwalifikowanych jako bazy danych chronione przez prawo *sui generis* przewidziane w dyrektywie 96/9, za pomocą własnych formularzy wyszukiwania wspomnianych witryn internetowych – stąd nazwanie jej „metawyszukiwarką”. Owa metawyszukiwarka przekazywała zapytania użytkowników w taki sposób, aby były one zrozumiałe dla formularzy wyszukiwania witryn internetowych zawierających ogłoszenia samochodowe, umożliwiając w ten sposób użytkownikom przeszukiwanie szeregu witryn jednocześnie, według, z grubsza rzecz biorąc, tych samych kryteriów co stosowane przez te witryny, czyli według istotnych cech pojazdów używanych. Wyniki wyszukiwania uzyskiwane przez metawyszukiwarkę zawierały dostępne ogłoszenia spełniające wybrane kryteria, z podaniem, między innymi, hiperłączy do witryn internetowych, na których owe ogłoszenia były umieszczone²⁴.

31. W wyroku tym Trybunał orzekł, że w okolicznościach takich, jak w postępowaniu głównym w tej sprawie, operator metawyszukiwarki internetowej dokonuje wtórnego wykorzystania w rozumieniu art. 7 ust. 1 dyrektywy 96/9 całości lub istotnej części zawartości bazy danych, jaką stanowi witryna internetowa, w której metawyszukiwarka ta umożliwia wyszukiwanie²⁵.

32. Trybunał uznał bowiem w szczególności, że metawyszukiwarka umożliwiająca przeszukiwanie wszystkich danych zawartych w chronionej bazie danych zapewnia swoim użytkownikom dostęp – który należy zakwalifikować jako publiczny – do pełnej zawartości tej bazy w sposób inny niż przewidziany przez jej producenta²⁶. Rzeczona metawyszukiwarka jest zatem zbliżona do pirackiego produktu konkurencyjnego, o którym mowa w motywie 42 dyrektywy 96/9, ponieważ przypomina bazę danych, chociaż sama nie dysponuje danymi²⁷. W ten sposób operator metawyszukiwarki świadomie dokonuje wtórnego wykorzystania istotnej części, a nawet całości zawartości bazy danych, w której owa metawyszukiwarka prowadzi wyszukiwanie²⁸. Ponadto bez znaczenia było to, że aby uzyskać dostęp do wszystkich informacji dotyczących oferty sprzedaży używanego samochodu, konieczne było posłużenie się łączem do bazy danych, z której ogłoszenie to pochodziło²⁹.

²⁴ Zobacz wyrok *Innoweb*, pkt 9–11, a także 25, 26.

²⁵ Wyrok *Innoweb*, sentencja.

²⁶ Wyrok, *Innoweb*, pkt 40, 51.

²⁷ Wyrok *Innoweb*, pkt 48.

²⁸ Wyrok *Innoweb*, pkt 52, 53.

²⁹ Wyrok *Innoweb*, pkt 44, 45.

Zastosowanie do niniejszej sprawy

33. Wyszukiwarka wyspecjalizowana, taka jak udostępniana przez Melons, działa w inny sposób niż metawyszukiwarka. Nie używa bowiem formularzy wyszukiwania witryn internetowych, których przeszukiwanie umożliwia, ani nie przekazuje w czasie rzeczywistym zapytań użytkowników, dostosowując je do kryteriów stosowanych w tych formularzach. Zamiast tego regularnie indeksuje te witryny i przechowuje ich kopie na własnych serwerach. Następnie za pomocą swojego własnego formularza wyszukiwania umożliwia użytkownikom wyszukiwanie według kryteriów, które proponuje, przy czym wyszukiwanie to odbywa się wśród danych, które zostały indeksowane. W związku z tym wyszukiwarka Melons działa w podobny sposób jak ogólne wyszukiwarki internetowe, takie jak Google. Różnica polega na tym, że o ile ogólne wyszukiwarki internetowe przeszukują, co do zasady, całą sieć WWW (*World Wide Web*), przechodząc z jednej strony internetowej do drugiej za pomocą hiperłączy zawartych na tych stronach, o tyle wyszukiwarka wyspecjalizowana jest zaprogramowana do indeksowania wyłącznie witryn internetowych należących do jej dziedziny specjalizacji, w niniejszym przypadku witryn zawierających oferty pracy. Ponadto jej metoda indeksowania i formularz wyszukiwania są zoptymalizowane pod kątem wyszukiwania i wyboru wyników według kryteriów istotnych z punktu widzenia osób poszukujących pracy, w szczególności rodzaju stanowiska i miejsca pracy. Taka wyszukiwarka wykorzystuje zatem w sposób celowy określone witryny internetowe, takie jak witryna CV-Online.

34. W wyroku *Innoweb* Trybunał określił cechy metawyszukiwarki, jakiej działanie kwalifikuje się jako ponowne wykorzystanie zawartości baz danych, których przeszukiwanie umożliwia ta wyszukiwarka. Cechami tymi są udostępnienie formularza wyszukiwania oferującego zasadniczo tę samą funkcjonalność co formularz wtórnie wykorzystywanej bazy danych, przekazywanie w czasie rzeczywistym poleceń i przedstawienie wyników w porządku opartym na kryteriach porównywalnych do stosowanych przez te bazy wraz z łączeniem powtórzonych wyników znalezionych w kilku bazach danych³⁰.

35. Nie sądzę jednak, aby wyrok ten można było interpretować a contrario w ten sposób, że każda inna usługa świadczona w Internecie nie prowadzi do wtórnego wykorzystania bazy danych z tego tylko powodu, że nie posiada tych samych cech. Trybunał, w celu udzielenia sądowi odsyłającemu ścisłej odpowiedzi, odniósł się do okoliczności sprawy w postępowaniu głównym. Wniosek, do którego doszedł Trybunał, nie opiera się natomiast na szczegółach funkcjonowania metawyszukiwarki rozpatrywanej w tamtej sprawie, lecz na okoliczności, że umożliwiała ona przeszukiwanie, w sposób nieprzewidziany przez producenta omawianej bazy danych, całej zawartości tej bazy, udostępniając w ten sposób tę zawartość swoim własnym użytkownikom.

36. Jak zaś wynika z informacji zawartych w rozpatrywanym wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym i w uwagach stron, taką samą zdolność do przeszukiwania całości zawartości bazy danych (lub, ściślej rzecz biorąc, wielu baz danych jednocześnie) oferują wyszukiwarki wyspecjalizowane, takie jak wyszukiwarka Melons. Wyszukiwarka ta umożliwia przeszukiwanie ofert pracy w wielu witrynach internetowych według odpowiednich kryteriów z pominięciem własnych formularzy wyszukiwania tych witryn. Wynik tego wyszukiwania daje użytkownikowi dostęp do ofert pracy wybranych zgodnie z tymi kryteriami. W zakresie, w jakim rzecone witryny internetowe można uznać za bazy danych chronione przez prawo *sui generis* ustanowione w dyrektywie 96/9, wyszukiwarka ta pozwala na przeszukiwanie całej zawartości tych baz, co oznacza wtórne wykorzystanie tej zawartości, zgodnie ze znaczeniem przypisanym pojęciu

³⁰ Wyrok *Innoweb*, sentencja.

„wtórnego wykorzystania” przez Trybunał w wyroku *Innoweb*. Co więcej, poprzez skopiowanie na swój własny serwer oraz indeksowanie na nim zawartości witryn internetowych wyszukiwarka *Melons* dokonuje pobrania zawartości baz danych, jakie stanowią te witryny. Udostępnianie hiperłączy odsyłających do ogłoszeń zamieszczonych w witrynie internetowej *CV-Online* i zwielokrotnianie informacji zawartych w metaznacznikach tej witryny, o których mowa w pytaniach prejudycjalnych, są jedynie przejawami zewnętrznymi, o drugorzędym znaczeniu, rzeczonego pobierania i wtórnego wykorzystywania. Sytuacja rozpatrywana w postępowaniu głównym nie różni się zatem istotnie od sytuacji, która doprowadziła do wydania wyroku *Innoweb*.

37. Należy zatem stwierdzić, że wyszukiwarka, która kopiuje i indeksuje całość lub istotną część zawartości baz danych swobodnie dostępnych w Internecie, a następnie umożliwia swoim użytkownikom przeszukiwanie tych baz danych według kryteriów istotnych z punktu widzenia ich zawartości, dokonuje pobrania i wtórnego wykorzystania tej zawartości w rozumieniu art. 7 ust. 2 dyrektywy 96/9. Nie uważam jednak, że analiza powinna się na tym zakończyć. Prawo do zakazania takiego pobrania i wtórnego wykorzystania powinno bowiem moim zdaniem podlegać dodatkowym warunkom.

Przedmiot i cel ochrony zapewnionej przez prawo sui generis

38. Należy stwierdzić, że w wyroku *Innoweb* Trybunał dokonał wykładni pojęcia „wtórnego wykorzystania” w sposób, który w dużym stopniu chroni interesy producentów baz danych³¹. Metawyszukiwarkę można bowiem postrzegać jako zwykłą automatyzację wyszukiwania w kilku bazach danych. Taka zaś funkcja wyszukiwania jest w każdym razie przewidziana przez producentów baz danych³². Zawartość bazy danych została już podana do publicznej wiadomości – w zakresie, w jakim jest to baza dostępna swobodnie w Internecie – przez samego jej producenta.

39. Jeżeli Trybunał postanowił przyznać producentom baz danych ochronę przed metawyszukiwarkami w sytuacjach takich jak w sprawie, w której zapadł wyrok *Innoweb*, to uczynił to z myślą o zapobieżeniu tworzeniu pirackich produktów konkurencyjnych. Działalność taka groziłaby bowiem odebraniem źródeł przychodów tym producentom i pozbawieniem ich w ten sposób dochodów mających umożliwić im amortyzację inwestycji w utworzenie i funkcjonowanie baz danych³³. Jak już bowiem wskazałem³⁴, w ostatecznym rozrachunku *ratio legis* dyrektywy 96/9 stanowi ochrona tych inwestycji³⁵. Moim zdaniem, aby osiągnąć cele tej dyrektywy, nie naruszając jednocześnie innych uzasadnionych interesów, konieczne jest uwzględnienie obaw, którymi kierował się Trybunał we wspomnianej sprawie przy dokonywaniu wykładni prawa *sui generis* przewidzianego w art. 7 wspomnianej dyrektywy.

40. O ile bowiem prawo *sui generis* przewidziane w art. 7 dyrektywy 96/9 ma na celu ochronę producentów baz danych przed tworzeniem pirackich produktów konkurencyjnych³⁶, o tyle nie powinno ono jednocześnie prowadzić do uniemożliwienia tworzenia innowacyjnych produktów

³¹ Nawet w zbyt dużym stopniu według niektórych autorów. Zobacz w szczególności M. Husovec, *The End of (Meta) Search Engines in Europe?*, *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, 2014, nr 1, s. 145–172.

³² I przekształca zbiór informacji w bazę danych poprzez zapewnienie ich indywidualnej dostępności, jak tego wymaga art. 1 ust. 2 dyrektywy 96/9 (zob. wyrok z dnia 9 listopada 2004 r., *Fixtures Marketing*, C-444/02, EU:C:2004:697, pkt 31).

³³ Wyrok *Innoweb*, pkt 41–43, 48.

³⁴ Zobacz pkt 19 niniejszej opinii.

³⁵ Zobacz motywy 7–12 oraz 40 i 41 tej dyrektywy.

³⁶ Zobacz motyw 42 tej dyrektywy.

mających wartość dodaną³⁷. Rozróżnienie między tymi dwiema kategoriami produktów może zaś okazać się trudne. To, co ma charakter piracki w oczach producenta bazy danych, dla użytkowników będzie miało istotną wartość dodaną.

41. Doskonałym tego przykładem są rozmaite agregatory treści w Internecie. Umożliwiają one nie tylko lepsze uporządkowanie i skuteczniejsze poszukiwanie informacji w Internecie, ale także przyczyniają się do prawidłowego funkcjonowania konkurencji oraz przejrzystości ofert i cen. Pozwalają zatem na zmniejszenie kosztów ponoszonych przez konsumentów i na bardziej efektywny przydział zasobów. W niektórych sektorach agregatory treści były źródłem prawdziwej rewolucji na rynku, na przykład w sektorze lotniczych przewozów pasażerskich. Agregatory te odgrywają zatem niebagatelną rolę w funkcjonowaniu Internetu, czy też, mówiąc bardziej ogólnie, w gospodarce cyfrowej.

42. Jednocześnie jest bezdyskusyjne, że agregatory te, które nadbudowują swoje serwisy na serwisach twórców treści w Internecie, czerpią korzyści z wysiłków ekonomicznych tych twórców. Przez to w różnym stopniu zakłócają one modele gospodarcze podmiotów, których treści podlegają agregacji, takich jak producenci baz danych dostępnych w Internecie. Należy zatem ustalić właściwą równowagę między interesami tych podmiotów a interesami agregatorów treści i ich użytkowników.

43. Wydaje mi się, że w przypadku baz danych chronionych przez prawo *sui generis* na mocy art. 7 dyrektywy 96/9 wolą prawodawcy Unii było znalezienie tej równowagi w oparciu o pojęcie inwestycji producenta bazy danych. I tak, na osiągnięcie celów tego prawa³⁸ bez nieproporcjonalnego ograniczania innowacji na rynku informacyjnym pozwala, jak mi się wydaje, kryterium szkody dla inwestycji, w sensie zagrożenia możliwości amortyzacji tej inwestycji, będące warunkiem przyznania ochrony przez prawo *sui generis*.

44. Brzmienie art. 7 dyrektywy 96/9 pozwala moim zdaniem posłużyć się takim kryterium. Zgodnie bowiem z art. 7 ust. 1 tej dyrektywy producentowi bazy danych, *wymagającej jakościowej lub ilościowej, istotnej inwestycji dla uzyskania, weryfikacji lub prezentacji jej zawartości*, przysługuje prawo do ochrony przed pobieraniem danych lub wtórnym ich wykorzystaniem w całości lub w istotnej części.

45. Z tego sformułowania wynika, że pierwszym celem tego przepisu jest ograniczenie ochrony zapewnionej przez prawo *sui generis* wyłącznie do baz danych, których utworzenie lub funkcjonowanie wymaga istotnych inwestycji. Cel ten jest zgodny z celem dyrektywy 96/9, którym jest ochrona i stymulowanie takich inwestycji. Ograniczenie to pełni jednak również funkcję ochrony konkurencji. Trybunał miał już bowiem okazję orzec, że rozpatrywana inwestycja powinna dotyczyć, w szczególności, zebrania informacji składających się na zawartość bazy danych, z wyłączeniem nakładów na stworzenie tych informacji³⁹. Pozwala to uniemożliwić monopolizację informacji przez podmiot, który tę informację stworzył⁴⁰.

³⁷ Zobacz motyw 47 tej dyrektywy.

³⁸ Należy dokonać rozróżnienia pomiędzy *przedmiotem* ochrony zapewnionej przez prawo *sui generis*, mianowicie zawartością bazy danych, a *celem* tej ochrony, czyli ochroną inwestycji.

³⁹ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 9 listopada 2004 r., *The British Horseracing Board i in.* (C-203/02, EU:C:2004:695, pkt 1 akapit pierwszy sentencji).

⁴⁰ Zobacz w szczególności E. Derclaye, *op.cit.*, s. 94.

46. W tym samym duchu ochronę przewidzianą przez prawo *sui generis* należy przyznać tylko wtedy, gdy rozpatrywany przypadek pobierania lub wtórnego wykorzystania przynosi szkodę inwestycji w utworzenie lub funkcjonowanie bazy danych, która ma podlegać ochronie, w tym znaczeniu, iż działania te stanowią ryzyko dla możliwości amortyzacji tej inwestycji, w szczególności przez to, że zagrażają uzyskiwaniu przychodów pochodzących z eksploatacji tej bazy danych. Cel zamierzony poprzez ograniczenie ochrony wyłącznie do baz danych, z którymi wiązały się istotne inwestycje, zostałby bowiem tylko częściowo osiągnięty, gdyby można było powołać się na tę ochronę przeciwko działaniom, które nie naruszają rozpatrywanej inwestycji.

47. Sądy krajowe powinny zatem zbadać nie tylko to, czy miało miejsce pobieranie lub wtórne wykorzystanie całości lub istotnej części zawartości bazy danych i czy uzyskanie, weryfikacja lub prezentacja tej zawartości świadczą o przeprowadzeniu istotnej inwestycji, ale również czy rozpatrywane pobieranie lub wtórne wykorzystanie niesie ryzyko dla możliwości amortyzacji tej inwestycji. Jedynie w takim przypadku producenci baz danych powinni mieć prawo do zakazania pobierania lub wtórnego wykorzystania zawartości swoich baz danych.

48. CV-Online twierdzi, że czerpie dochody z płatności dokonywanych przez pracodawców za ogłoszenia umieszczone w jej witrynie internetowej. Jest to zatem sposób finansowania odmienny od sposobu finansowania bazy danych rozpatrywanej w sprawie zakończonej wyrokiem *Innoweb*, który opierał się na reklamie. Zdaniem CV-Online cena, którą może żądać od pracodawców, zależy od liczby osób odwiedzających jej witrynę. Liczba ta zaś spada ze względu na istnienie serwisów takich jak wyszukiwarka *Melons*.

49. Jednakże, po pierwsze, twierdzenie to wydaje się czysto hipotetyczne i aby mogło wskazywać na to, że istnienie wyspecjalizowanych wyszukiwarek takich jak *Melons* wyrządza szkodę inwestycji w bazę danych CV-Online, musi zostać poparte solidnymi dowodami. Po drugie, taka wyszukiwarka zastępuje jedynie formularz wyszukiwania witryny internetowej CV-Online. Natomiast witryna ta pozostaje niezbędnym pośrednikiem między osobami poszukującymi zatrudnienia a pracodawcami, ponieważ jedynie ta witryna zawiera pełne informacje na temat ofert pracy, a także mechanizm umożliwiający użytkownikom przedstawianie swoich kandydatur bezpośrednio w tej witrynie⁴¹. Z punktu widzenia pracodawców skuteczność CV-Online jako miejsca poszukiwania pracowników nie wydaje się zatem naruszona. Wreszcie, po trzecie, prawo *sui generis* ma na celu ochronę nie przed istnieniem wszelkiej konkurencji, lecz przed pasożytnictwem handlowym. CV-Online nie może zatem powoływać się na to prawo, aby sprzeciwić się istnieniu jakiegokolwiek innej wyszukiwarki internetowej dotyczącej ofert pracy. Wszystkie te elementy podlegają jednak ocenie okoliczności faktycznych, która jest zadaniem sądu odsyłającego.

50. Ponadto sąd ten będzie musiał również wziąć pod uwagę dodatkowy aspekt, a mianowicie ochronę konkurencji.

Aspekty związane z ochroną konkurencji

51. Przypominam, że zgodnie z art. 13 dyrektywy 96/9 dyrektywa ta pozostaje bez uszczerbku dla przepisów dotyczących w szczególności prawa nieuczciwej konkurencji. Zasada ta, obejmująca zresztą długą listę dziedzin prawa, na które nie ma wpływu wspomniana dyrektywa, może

⁴¹ Ten ostatni mechanizm nie stanowi części bazy danych, lecz usługę dodatkową. Jest jednak elementem normalnego korzystania przez CV-Online z jej bazy danych. Na korzystanie z niej w ten sposób nie ma wpływu istnienie wyszukiwarki *Melons*.

wydawać się jedynie rytualnym zastrzeżeniem, obecnym w wielu aktach ustawodawczych Unii. Jednakże w przypadku dyrektywy 96/9, a w szczególności ustanowionego przez nią prawa *sui generis*, to przywołanie nieuczciwej konkurencji ma istotne znaczenie.

52. O ile bowiem rzezione prawo *sui generis* ma postać prawa własności intelektualnej, o tyle jego źródło znajduje się w prawie nieuczciwej konkurencji⁴². Jego celem jest ochrona producentów baz danych przed stanowiącą nieuczciwą konkurencję szczególną praktyką, jaką jest pasożytnictwo. Wydaje mi się jednak, że ochrona ta nie może prowadzić do innego zachowania antykonkurencyjnego, a mianowicie nadużycia pozycji dominującej. Tymczasem ochrona producentów baz danych przez prawo *sui generis* grozi rozwojem takich praktyk. Autorzy dyrektywy 96/9 byli zresztą świadomi tego ryzyka. Troskę o uniknięcie tego zagrożenia zatem wskazano wyraźnie jako *ratio legis* ustanowionej w dyrektywie 96/9 zasady braku uszczerbku dla krajowego lub unijnego prawa konkurencji, zapisanej w jej art. 13⁴³.

53. Trybunał miał już wielokrotnie okazję orzec, że wykonywanie wyłącznego prawa chroniącego bazę danych może prowadzić do zachowania stanowiącego nadużycie, jeśli odmowa dotyczy informacji niezbędnych do prowadzenia danej działalności, stoi na przeszkodzie pojawieniu się nowego produktu, na który istnieje potencjalny popyt, nie jest uzasadniona obiektywnymi względami oraz może wykluczyć wszelką konkurencję na rynku pochodnym⁴⁴.

54. Prawdą jest, że orzecznictwo to dotyczyło odmowy udzielenia licencji, podczas gdy w niniejszej sprawie chodzi o wtórne wykorzystanie zawartości bazy danych bez zezwolenia producenta tej bazy. Jednakże sprawy, w których Trybunał miał okazję orzekać, dotyczyły baz danych chronionych prawem autorskim, które daje podmiotowi owego prawa wyłączne uprawnienie do zezwalania na jakąkolwiek formę wykorzystania przedmiotu objętego ochroną lub zakazywania jego wykorzystania. W przypadku takiego prawa każde wkroczenie w sferę zastrzeżoną wyłącznie dla podmiotu praw autorskich stanowi naruszenie tego prawa. Natomiast prawo *sui generis* przewidziane w art. 7 dyrektywy 96/9 nie przyznaje prawa wyłącznego tak szerokiego jak prawo autorskie. Przepis ten ustanawia jedynie uprawnienie producenta bazy danych do zakazania pobierania lub wtórnego wykorzystania zawartości tej bazy. Zatem to właśnie korzystanie z tego uprawnienia należy oceniać z punktu widzenia zakazu nadużywania pozycji dominującej.

55. Wskazano, że witryna internetowa „CV.lv” jest najważniejszą witryną ogłoszeń o pracę na Łotwie. Można sobie zatem wyobrazić, że wykorzystanie zawartych w niej informacji jest niezbędne do wykonywania w tym państwie członkowskim działalności polegającej na agregowaniu ofert pracy w Internecie⁴⁵. Odmowa dostępu do tych informacji stanowiłaby zatem przeszkodę dla pojawienia się takich usług na tym rynku. Gdyby sąd odsyłający stwierdził, że funkcjonowanie wyszukiwarek takich jak Melons nie stanowi poważnego zagrożenia dla inwestycji CV-Online w jej bazę danych⁴⁶, oznaczałoby to podważenie jedyne, jak mi się wydaje, obiektywnego uzasadnienia odmowy.

⁴² Zobacz wniosek dotyczący dyrektywy Rady w sprawie ochrony prawnej baz danych, COM(92) 24 wersja ostateczna, pkt 5.3.6–5.3.10, s. 35.

⁴³ Zgodnie z motywem 47 dyrektywy 96/9 „nie wolno zapewniać ochrony na mocy prawa *sui generis* w taki sposób, który ułatwiałby nadużywanie pozycji dominującej [...]; przepisy niniejszej dyrektywy są bez uszczerbku dla stosowania wspólnotowych lub krajowych reguł konkurencji”.

⁴⁴ Wyrok z dnia 29 kwietnia 2004 r., IMS Health (C-418/01, EU:C:2004:257, pkt 35, 37 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁴⁵ Taka działalność nie jest bowiem zbyt użyteczna dla użytkowników, jeżeli brak jest w skumulowanych wynikach dużego uczestnika rynku.

⁴⁶ Zobacz pkt 48 i 49 niniejszej opinii.

56. Wreszcie, rozpatrywana odmowa jest oczywiście w stanie doprowadzić do wykluczenia konkurencji na rynku właściwym. W pierwszej kolejności należy bowiem stwierdzić, że CV-Online korzysta z prawa do zakazania pobierania i wtórnego wykorzystania zawartości swojej bazy danych w sposób selektywny. Spółka ta twierdzi sama, że nie sprzeciwia się indeksacji i zwielokrotnianiu jej witryny internetowej przez ogólne wyszukiwarki internetowe, takie jak Google. Przeciwnie, ułatwia ona tę indeksację dzięki wyposażeniu swojej witryny w metaznaczniki pozwalające na bardziej precyzyjną indeksację i zdobywanie użytkowników poszukujących ofert pracy za pośrednictwem tychże wyszukiwarek ogólnych. Sprzeciwia się natomiast takim samym działaniom ze strony wyszukiwarek wyspecjalizowanych, takich jak Melons, ponieważ mogą one konkurować z działalnością CV-Online.

57. W drugiej kolejności trzeba zauważyć, że CV-Online prowadzi działalność nie tylko na głównym rynku ofert pracy w Internecie, lecz również na rynku pochodnym agregatorów takich ofert za pośrednictwem innej swojej witryny internetowej „Visidarbi.lv”, która jest agregatorem ogłoszeń o pracę z różnych źródeł, w tym z witryny „CV.lv”⁴⁷. Możliwe jest zatem, że wykonywanie przez CV-Online prawa do zakazania pobierania i wtórnego wykorzystania zawartości jej witryny internetowej „CV.lv” ma w rzeczywistości na celu nie ochronę inwestycji w tę bazę danych, lecz usunięcie Melons z rynku pochodnego agregatorów ofert pracy.

58. Oczywiście, stosowanie kryteriów ustalonych w orzecznictwie Trybunału ma miejsce w ramach art. 102 TFUE. Jeżeli zachowanie CV-Online nie wpływa na handel między państwami członkowskimi, artykuł ten nie ma zastosowania. Niemniej jednak art. 13 dyrektywy 96/9 odnosi się zarówno do prawa konkurencji Unii, jak i do krajowego prawa konkurencji. Zatem sąd odsyłający będzie badał, czy zachowanie CV-Online stanowi nadużycie pozycji dominującej, właśnie w świetle łotewskiego prawa konkurencji. W razie odpowiedzi twierdzącej sąd ten powinien moim zdaniem wyciągnąć konsekwencje wynikające z takiego nadużycia na gruncie prawa konkurencji. Konsekwencje te mogą, jeśli sąd odsyłający uzna to za odpowiednie, prowadzić do odmowy korzystania przez CV-Online z ochrony zapewnionej przez prawo *sui generis* przewidziane w art. 7 dyrektywy 96/9.

Ograniczenie prawa producenta bazy danych

59. Jak już wspomniałem⁴⁸, warunek szkody dla inwestycji producenta bazy danych powinien moim zdaniem być elementem uwzględnianym przy określeniu granic prawa tego producenta do zakazania pobierania i wtórnego wykorzystania całości lub istotnej części zawartości tej bazy. To samo dotyczy ryzyka nadużycia pozycji dominującej, ponieważ takie nadużycie jest bez wątpienia sprzeczne z celem prawa *sui generis* ustanowionego w dyrektywie 96/9. Proponuję zatem, aby art. 7 ust. 1 tej dyrektywy interpretować w ten sposób, że producent bazy danych ma prawo zakazać pobierania lub wtórnego wykorzystania całości lub istotnej części zawartości tej bazy wyłącznie pod warunkiem, że działania te przynoszą szkodę jego inwestycji w uzyskanie, weryfikację lub prezentację tej zawartości, czyli stanowią zagrożenie dla możliwości amortyzacji tej inwestycji poprzez normalne wykorzystanie rozpatrywanej bazy danych. Ponadto taki zakaz nie może stanowić nadużycia pozycji dominującej producenta bazy danych na danym rynku lub na rynku pochodnym. Oczywiście zbadanie, czy warunki te zostały spełnione, należy do właściwych sądów.

⁴⁷ O ile przedstawiciel CV-Online, zapytany o tę witrynę na rozprawie, wskazał, że nie jest umocowany do wypowiedzania się w tym przedmiocie, o tyle informacje zawarte w witrynie „Visidarbi.lv” wskazują wyraźnie, że jest to agregator ofert zatrudnienia w Internecie należący do CV-Online. Działanie tego agregatora przedstawił szczegółowo jego twórca pod następującym adresem: <https://arkbauer.com/portfolio/building-a-brand-new-visidarbi-lv-job-portal-and-aggregator/>.

⁴⁸ Zobacz pkt 39–47 niniejszej opinii.

Wnioski

60. W świetle całości powyższych rozważań proponuję na pytania prejudycjalne zadane przez Rigas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija (sąd okręgowy w Rydze, wydział cywilny, Łotwa) udzielić następującej odpowiedzi:

Artykuł 7 ust. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 96/9/WE z dnia 11 marca 1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych należy interpretować w ten sposób, że:

- wyszukiwarka, która kopiuje i indeksuje całość lub istotną część zawartości baz danych swobodnie dostępnych w Internecie, a następnie umożliwia swoim użytkownikom przeszukiwanie tych baz danych według kryteriów istotnych z punktu widzenia ich zawartości, dokonuje pobrania i wtórnego wykorzystania tej zawartości w rozumieniu tego przepisu,
- producent bazy danych ma prawo zakazać pobierania lub wtórnego wykorzystania całości lub istotnej części zawartości tej bazy wyłącznie pod warunkiem, że działania te przynoszą szkodę jego inwestycji w uzyskanie, weryfikację lub prezentację tej zawartości, czyli stanowią zagrożenie dla możliwości amortyzacji tej inwestycji poprzez normalne wykorzystanie rozpatrywanej bazy danych, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego.

Sądy krajowe powinny zapewnić, aby wykonywanie prawa do zakazania pobierania lub wtórnego wykorzystania całości lub istotnej części zawartości bazy danych nie prowadziło do nadużywania pozycji dominującej, w rozumieniu art. 102 TFUE lub krajowego prawa konkurencji, producenta tej bazy danych na danym rynku lub na rynku pochodnym.